

Elevers kritiske tenkning i møte med klimatiltak

Julie Ane Ødegaard Borge, Raftostiftelsen/NLA & Mona Langø, Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap og sosiologisk institutt

Klimakrisen er et av flere samfunnsproblemer dagens ungdomsgenerasjoner konfronteres med. I LK20 inngår bærekraftig utvikling som et tverrfaglig tema der «skolen skal legge til rette for at elevene kan forstå grunnleggende dilemmaer og utviklingstrekk i samfunnet, og hvordan de kan håndteres» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.14). På spørsmålet om hvordan vi kan fremme bærekraftige samfunn, er det nettopp ulike, legitime svar om hva som er riktige å gjøre (Rudsberg og Öhman, 2010). Derfor er spørsmål om hva endring er og hvordan det kan skje, gode når elever skal jobbe med spørsmål om hva et bærekraftig samfunn er, og hvordan vi kommer dit (Kvamme og Sæther, 2019 s. 106). I en læreplananalyse av bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i grunnskolens naturfag og samfunnsfag problematiserer Kirsti Marie Jegstad og Erik Ryen (2020) et manglende fokus på systemtenkning som kan gjøre at ulike dimensjoner ved bærekraft ikke blir sett i sammenheng. I tråd med dette analyserer Marlen Ferrer et al (2021) vilkårene for systemkritisk tenkning i skolen, og argumenterer for at kritisk tenkning operasjonaliseres på måter som vektlegger metodiske ferdigheter som argumentasjon, kildekritikk og et vitenskapelig kunnskapssyn, heller enn systemkritikk som stiller grunnleggende spørsmål ved maktforhold i samfunnet.

Det er dermed ulike perspektiv på kritisk tenkning. Kjetil Børhaug og Jonas Christophersen viser til at kritisk tenkning handler om å få fram ulike måter å forstå virkeligheten på, bruk av vurderingskriterier, sammenligning med hvordan ting gjøres andre steder og det å se sammenheng mellom samfunnsforhold og politisk styring (2012, s.18). Alec Fisher viser til kritisk tenkning som en kreativ prosess der man utforsker ulike muligheter og perspektiver (2011 s. 8-15 hentet fra Ferrer og Wetlesen, 2019, s. 14). I denne artikkelen vil vi presentere ulike perspektiv på kritisk tenkning, og deretter undersøke om og hvilke perspektiv på kritisk tenkning som kommer frem når elever blir invitert til å mene noe om bærekraftig utvikling.

Problemstillingen som ligger til grunn for denne artikkelen er: *I hvilken grad tenker elevene kritisk i møte med klimatiltak?* For å svare på problemstillingen har vi samlet inn data i en by der ungdom har blitt invitert til å delta i utviklingen av ny klimastrategi. Vi gjorde lydopptak av 3 grupper med til sammen 13 elever på 9. trinn når de arbeidet med å rangere 11 klimatiltak, fra mest viktig til mindre viktig. Elevene skulle også i denne fasen lage sitt eget klimasatsningskort for å gjøre byen mer bærekraftig. I etterkant av gruppearbeidet ble det gjennomført 4 semistrukturerte fokusgruppeintervju for at elevene skulle kunne utdype det som kom fram i gruppearbeidet, og for at vi kunne stille spørsmål knyttet til ansvar og tanker om fremtiden. En kvalitativ tilnærming gir oss muligheten til å forstå hvordan elever diskuterer og argumenter rundt ulike klimatiltak og dermed ulike perspektiv på kritisk tenkning i bærekraftsundervisningen. Selv om funnene er ikke representative for elevers kritiske tenkning i møte med klimatiltak, bidrar studien til videre forståelse av elevers tanker i møte med klimakrisen.

Børhaug, K. & Christophersen J. (2012). Autoriserte samfunnsbilder. Kritisk tenkning i samfunnsfag. Bergen: Fagbokforlaget

Ferrer, M., & Wetlesen, A. (2019). Kritisk tenkning i samfunnsfag. Oslo: Universitetsforlaget.

Ferrer, M., Johannesen, H.S, Wetlesen, A og Aas, P. A (2021). Burde Greta heller vært på skolen. Om vilkårene for systemkritisk tenking i skolen, med elevenes klimaopprør som utgangspunkt. Norsk sosiologisk tidsskrift. 5 (5), 19-36

Jegstad, K.M og Ryen, E. (2020) Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i grunnskolens naturfag og samfunnsfag – en læreplananalyse. Norsk pedagogisk tidsskrift. 104 (3), 297 - 312.

<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2020-03-0>

Kvamme, O.A., Sæther, E. (2019). Bærekraftdidaktikk – Spenninger og sammenhenger. I Kvamme, O.A., Sæther, E. (Red.). Bærekraftdidaktikk (1.utg., s.15-40). Bergen: Fagbokforlaget

Kunnskapsdepartementet. (2017). Verdier og prinsipper for grunnsopplæringen – overordnet del av læreplanverket. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-for-grunnsopplaringen/id2570003/>

Rudsberg, K. og Öhman, J. (2010) Pluralism in practice – experiences from Swedish evaluation, school development and research, Environmental Education Research, 16:1, 95-111, DOI: 10.1080/13504620903504073

Time: Monday 4.4, 11:10, room E610